

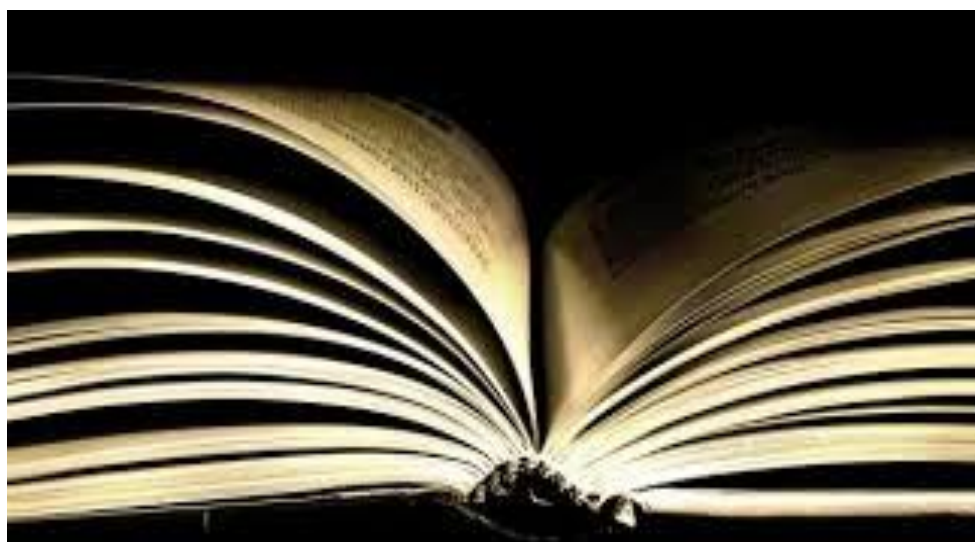

KRAJSKÁ KNIŽNICA V ŽILINE

**ANALÝZA ČINNOSTI
KRAJSKEJ KNIŽNICE V ŽILINE
A REGIONÁLNYCH KNIŽNÍC
ŽILINSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA**

V ROKU

2015

2016

Úvod

Krajská knižnica v Žiline, Turčianska knižnica v Martine, Kysucká knižnica v Čadci, Liptovská knižnica G.F.Belopotockého v Liptovskom Mikuláši a Oravská knižnica A. Habovštiaka v Dolnom Kubíne pôsobia v zmysle Zákona o knižniciach č. 126/2015 Z.z. a v zmysle svojich zriaďovacích listín ako vzdelávacie, kultúrne a informačné inštitúcie, ktoré poskytujú v rámci svojej územnej pôsobnosti všeobecný a neobmedzený prístup k informáciám. Plnia funkciu mestských knižníc pre mestá v ktorých sídlia a svojou činnosťou vytvárajú podmienky pre uspokojovanie kultúrnych, informačných a vzdelávacích potrieb obyvateľov. Knižnice poskytujú komplexné knižnično-informačné služby: absenčné a prezenčné výpožičky, informačné a bibliografické služby, prístup na internet, vyhotovujú rešerše a kópie dokumentov z fondov knižníc, zabezpečujú medziknižničnú výpožičnú službu, umožňujú vstup do databáz vytváraných knižnicami a do ďalších databáz, ktoré regionálne knižnice sprístupňujú na základe licenčných zmlúv Slovenskej národnej knižnice so spoločnosťou EBSCO. V spolupráci s Oddelením pre rozvoj knižničného systému Slovenskej národnej knižnice v Martine a Odborom kultúry a cestovného ruchu Úradu Žilinského samosprávneho kraja, regionálne knižnice pôsobia ako odborné-poradenské centrá pre verejné a školské knižnice vo svojich regiónoch a zabezpečujú úlohy spojené s rozvojom knižnično-informačných služieb verejnosti a koordináciou bibliografickej činnosti v kraji. Vo svojich regiónoch sú centrami regionálnych informácií - budujú regionálne článkové databázy s bibliografickými záznamami, systematicky dopĺňajú databázy osobností regiónov a vydávajú regionálne bibliografie. Krajská knižnica v Žiline ako ústredná knižnica siete verejných knižníc v Žilinskom kraji zabezpečuje funkciu koordinačného, vzdelávacieho, štatistického, metodického a odborného-poradenského strediska pre všetky regionálne knižnice Žilinského samosprávneho kraja i pre celú sieť verejných knižníc kraja. Spracováva analytické a štatistické materiály o stave a vývoji knižníc v Žilinskom kraji a zabezpečuje úlohy spojené s koordináciou bibliografickej a edičnej činnosti v kraji.

Krajská knižnica a regionálne knižnice v Žilinskom kraji pri plnení si svojich úloh a pri tvorbe plánov činnosti vychádzajú zo Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 -2020. Tento dokument, ktorý bol schválený vládou SR v roku 2014, vytýčil strategické ciele pre oblasť knižníc a stal sa základným východiskom pre ich ďalší rozvoj. Stratégia podporila budovanie knižníc ako vzdelávacích, komunitných, multikultúrnych a informačných centier a miest neformálneho vzdelávania, ktorých úlohou je podpora a propagácia čítania a rozvoj čitateľskej gramotnosti. Knižnice majú byť miestom vzdelávania a dostupnosti knižnično-informačných služieb pre všetkých občanov, zvlášť pre znevýhodnené skupiny (nezamestnaných, seniorov, občanov so zdravotným postihnutím, občanov s nízkym stupňom vzdelania alebo nízkym sociálnym statusom).

Vychádzajúc zo Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva jednou zo základných úloh knižníc je budovanie, uchovávanie a ochrana knižnično-informačných fondov, ktoré sú významnou časťou nášho kultúrneho a intelektuálneho dedičstva. Tieto fondy knižnice systematicky a dlhodobo budujú a profesionálne spravujú tak, aby boli knižničné jednotky zaevidované, odborne spracované, ochránené a sprístupnené verejnosti. Podľa Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva jednou z najdôležitejších úloh dneška je zvládnuť proces digitalizácie, uloženia a sprístupnenia digitálnych dát a poznatkov kultúrneho a vedeckého dedičstva širokému okruhu používateľov. V súčasnosti túto strategickú úlohu plní Slovenská národná knižnica, regionálne knižnice sa do procesu digitalizácie zapájajú len okrajovo.

Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva ďalej podporuje rozširovanie knižnično-informačných služieb používateľom na báze najmodernejších informačných a komunikačných technológií. V neposlednom rade Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva podporuje výstavbu nových, moderných, účelových budov knižníc a rekonštrukciu existujúcich budov a priestorov knižníc s dôrazom na debarierizáciu a modernizáciu interiérového a technologického vybavenia za účelom skvalitnenia a rozšírenia možnosti poskytovania kvalitných knižnično-informačných služieb.

V súlade so spomínanou Stratégiou rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015-2020 došlo aj v regionálnych knižniciach Žilinského kraja v oblasti poskytovania knižnično-informačných služieb k výraznému posunu dopredu, keď sa realizáciou projektu Informácie bez hraníc, spolufinancovaného Európskou úniou v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Česká republika 2007-2013, implementoval nový knižnično-informačný systém Clavius, ktorý umožňuje Krajskej knižnici v Žiline a všetkým regionálnym knižniciam poskytovať služby na kvalitatívne vyššej úrovni a ktorý pri komunikácii s používateľom využíva moderné internetovské nástroje a prvky webu 2.0.

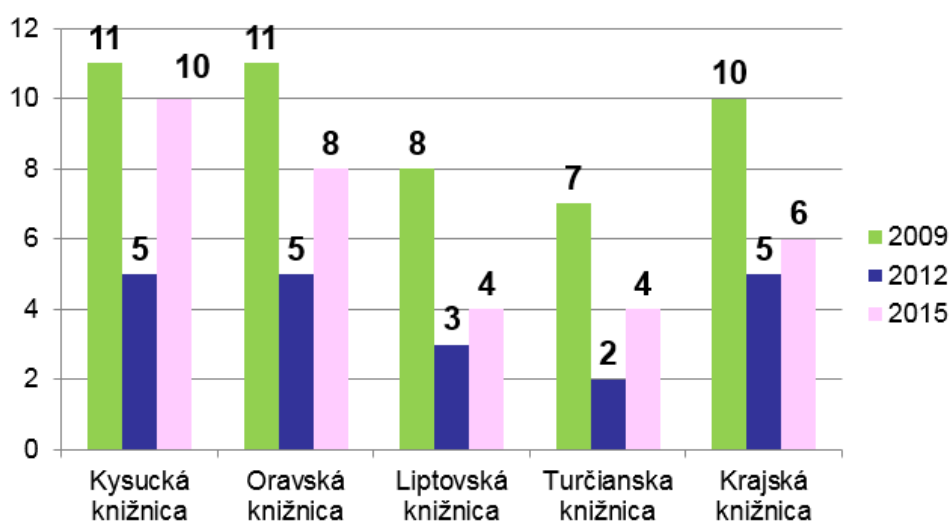
V súlade so Stratégiou rozvoja slovenského knihovníctva dochádza aj zásluhou zriaďovateľa regionálnych knižníc, Žilinského samosprávneho kraja, k výrazným stavebným zásahom a úpravám budov a interiérov jednotlivých knižníc tak, aby sa knižnice zmodernizovali, energeticky optimalizovali a aby sa stali debarierizovanými miestami, prístupným aj pre imobilných používateľov. V ostatných rokoch rekonštrukciami a stavebnými úpravami prešli knižnice v Martine, Čadci a v Dolnom Kubíne, kde sa priestory zrekonštruovali, zmodernizovali a rozšírili. V roku 2015 sa začalo s rekonštrukciou podláh v Liptovskej knižnici G.F.B., Oravská knižnica A.H. pokračovala v rekonštrukcii 3. nadzemného podlažia a Kysucká knižnica v Čadci po kompletnej rekonštrukcii budovy uskutočnila v roku 2015 rekonštrukciu vonkajšej kanalizácie. Všetky regionálne knižnice prostredníctvom projektovej činnosti získavajú mimorozpočtové prostriedky na technické a technologické vybavenie knižníc, na zariadenie interiérov, ale aj exteriérov knižníc (vybavenie detských kútikov, klubových miestností, letných čítární a parčíkov...). Každá inovácia prináša skvalitnenie služieb knižníc a vyšší štandard v ich poskytovaní, čo samozrejme oceňujú aj používatelia knižníc.

Knižničný fond

Krajská knižnica a regionálne knižnice patria k najnavštevovanejším kultúrnym inštitúciám v Žilinskom kraji. Ich brány prekročí priemerne denne 441 návštevníkov, ktorí knižnicu navštívia za účelom vzdelávania sa a kultúrneho vyžitia. Základnou úlohou každej knižnice je preto neustále budovanie kvalitných knižnično-informačných fondov a ich sprístupňovanie pre potreby svojich používateľov. Jednou zo základných úloh každej knižnice je preto venovať maximálnu pozornosť akvizícii nových dokumentov zameranej na dostatočný a kvalitný nákup takých dokumentov, ktoré sú používateľmi žiadané a využívané.

Knižničný fond, t.j. fond kníh a špeciálnych dokumentov regionálnych knižníc a krajskej knižnice v roku 2015 obsahoval 770 728 knižničných jednotiek. Aj napriek nákupu nových dokumentov jeho stav sa znížil o 19 210 knižničných jednotiek z dôvodu rozsiahlejšieho vyradovania literatúry po revíziách, ktoré sa v predchádzajúcich rokoch vykonali vo všetkých regionálnych knižniciach a v roku 2015 aj v krajskej knižnici. Najviac knižničných jednotiek po ukončení revízie vyradila Krajská knižnica v Žiline (20 176 KJ) a Turčianska knižnica v Martine (11 428 KJ), ktorá pokračovala vo vyradovaní neaktuálneho fondu. Oravská knižnica A.H. vyradila 3 010 KJ, Liptovská knižnica G.F.B. 2 410 KJ a Kysucká knižnica 1 145 KJ. Pri hodnotení prírastkov knižničného fondu môžeme konštatovať, že v sledovanom roku 2015 sa podarilo zastaviť niekoľko rokov pretrvávajúce nízke prírastky knižničných jednotiek **získaných kúpou**, keď ich počet medziročne vzrástol z 8 629 KJ v roku 2014 na 11 761 KJ v roku 2015 (nárast o 26,63 %). **Knihy získané darom**, či už od fyzických osôb alebo rôznych inštitúcií, tvoria významnú súčasť prírastkov knižničných fondov knižníc. V roku 2015 spomínaným spôsobom do knižníc pribudlo 7 198 KJ, čo predstavuje až 38 % všetkých prírastkov. V niektorých regionálnych knižniciach o nákupe knižného fondu rozhodujú akvizičné komisie, ktoré zabráňujú nákupu duplicit alebo neodbornému výberu literatúry. V roku 2015 sa pri nákupe knižného fondu venovala zvýšená pozornosť akvizícii krásnej literatúry pre dospelých, vzhľadom k tomu, že regionálne knižnice zohrávajú významnú úlohu pri uspokojovaní relaxačných a voľnočasových aktivít obyvateľov svojho regiónu, kde pôsobia. Dôraz sa kládol aj na nákup odbornej literatúry pre dospelých, ku ktorej zaraďujeme aj študijnú literatúru, najmä literatúru pre študentov vysokých škôl. Rovnakým dielom sa knižnice venovali aj nákupu krásnej literatúry pre detského

Prírastok KF – počet KJ získaných kúpou na 100 obyvateľov sídla reg.knižnice 2009-2012-2013

používateľa, keďže deti tvoria významný podiel z celkového počtu používateľov knižníc. Fond špeciálnych dokumentov knižníc nestúpa, ale naopak klesá. V roku 2015 pribudlo do knižníc len 74 špeciálnych dokumentov a v rovnakom roku bolo z fondov knižníc vyradených až 403 špeciálnych dokumentov. Najviac špeciálnych dokumentov získala Krajská knižnica v Žiline, ktorá od spoločnosti Albi za symbolickú cenu zakúpila 53 spoločenských hier. (Podrobnejšiu percentuálnu skladbu prírastkov knižničných fondov v jednotlivých regionálnych knižniciach vid' príl.10).

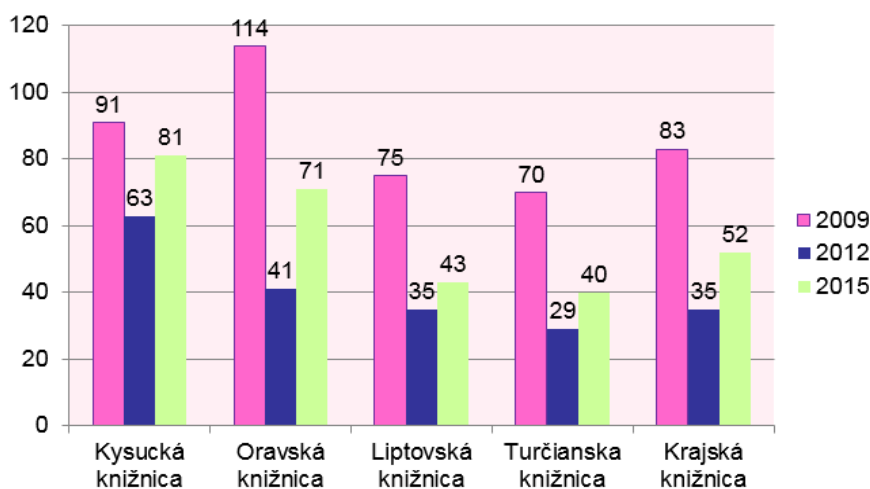
V roku 2015 pribudlo do fondu regionálnych knižníc a krajskej knižnice **kúpou 11 761 KJ, z toho 5 045 KJ bolo zakúpených z rozpočtových zdrojov knižníc vrátane vlastných príjmov, zvyšných 6 716 KJ bolo nakúpených z grantových zdrojov.** Prírastky získané kúpou boli vyššie o 3 132 KJ (+ 26,63 %) oproti predchádzajúcemu roku 2014, ale prírastky získané darom boli nižšie o 521 (- 6,75 %).

V sledovanom roku bolo **na nákup knižničného fondu vynaložených 111 719 €**, čo je o 21 % finančných prostriedkov viac ako v predchádzajúcom roku. 44 % prostriedkov na nákup knižničného fondu, t.j. 49 267 € získali knižnice z mimorozpočtových zdrojov, hlavne z grantového programu MK SR. Regionálne knižnice v Martine a v Liptovskom Mikuláši časť prostriedkov na nákup KF získali aj z rozpočtov sídelných miest. Významným príspevkom pre zvýšenie nákupu KF bola **mimoriadna účelová dotácia Žilinského samosprávneho kraja na nákup slovenskej literatúry** pre každú regionálnu knižnicu vo výške 3 500 €.

Ponuka **periodickej tlače** sa v sledovanom roku znížila o 37 titulov a 27 exemplárov. Najvýraznejšie sa počet periodík znížil v Čadci (- 37) a v Martine (- 17), Oravská knižnica A.H. zvýšila počet objednaných titulov o 9 a Krajská knižnica v Žiline o 8 titulov periodík. Počty periodík v Liptovskom Mikuláši ostali na rovnakej úrovni.

Poradie **počtu zväzkov na 1 obyvateľa** sídla regionálnej knižnice ostalo nezmenené a je nasledovné: najmenej zväzkov na 1 obyvateľa mala Turčianska knižnica - 2,51 zv., Liptovská knižnica G.F.B. - 3,09 zv. a Krajská knižnica v Žiline - 3,67 zv. Najvyšší počet zväzkov na 1 obyvateľa mala Kysucká knižnica - 5,57 zv. a Oravská knižnica A.H. - 5,06 zv. na 1 obyvateľa.

€ na nákup kníh na 100 obyvateľov mesta – sídla regionálnej knižnice r. 2009-2012-2015

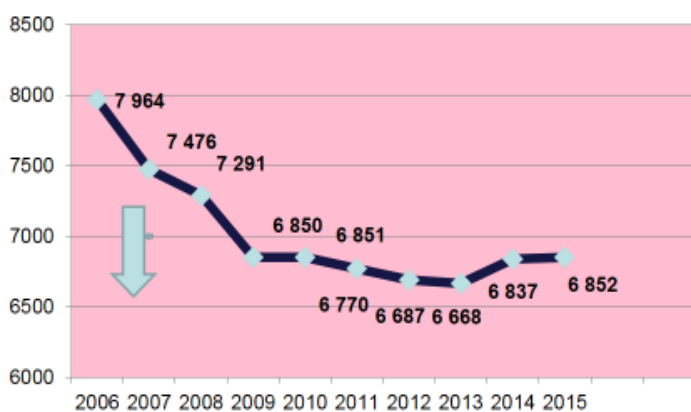

Používatelia

Štatistiky regionálnych knižníc a krajskej knižnice v Žilinskom kraji v ostatných rokoch potvrdzujú celoslovenský i celosvetový trend - **pokles počtu používateľov i návštevníkov verejných knižníc**. Vzhľadom k rýchlemu rozvoju informačných technológií a internetu a na Slovensku aj vzhľadom k dlhodobo poddimenzovaným prostriedkom na nákup knižničného fondu, ktorý stále nie je na úrovni odporúčaných štandardov, verejné knižnice „ťahajú za kratší koniec“. V neposlednom rade

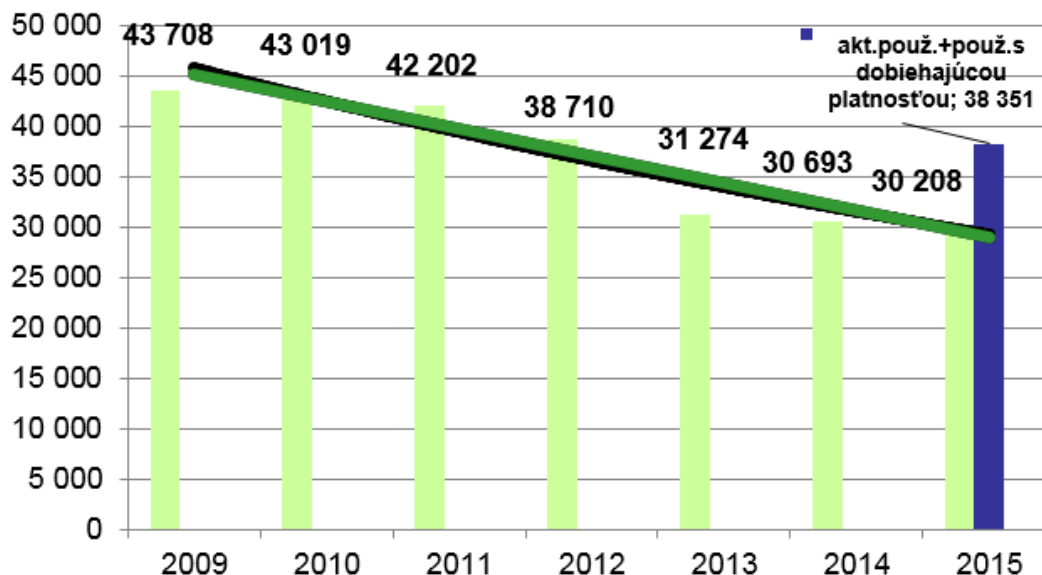
nižšie počty používateľov spôsobuje aj nepriaznivý demografický vývoj, pretože počty narodených detí aj na Slovensku klesajú (viď.graf). V roku 2009 bolo v regionálnych knižniciach kraja zaregistrovaných 43 708 používateľov a v roku 2015 to bolo len 30 208 používateľov, čo je pokles o 31 %. Treba však dodať, že knižnično-informačný systém Clavius, ktorý využívajú všetky regionálne knižnice a krajská knižnica, do počtu používateľov knižníc započítava len aktívnych používateľov, t.j. používateľov, ktorí sa v sledovanom roku zaregistrovali a knižnicu aspoň raz navštívili. Do počtu používateľov systém

Počty školopovinných detí v meste Žilina 2006-2015

nezapočítava používateľov, ktorí si v danom roku členstvo neobnovili, pretože im dobiehala platná registrácia z predchádzajúceho roka, ale knižnicu navštevovali. Spolu s „dobiahujúcimi používateľmi“ služby regionálnych knižníc kraja a krajskej knižnice reálne využívalo až 38 351 používateľov, čo je 18,04 % z celkového počtu obyvateľov kraja.

Regionálne knižnice Žilinského kraja Vývoj počtu používateľov 2009 – 2015 - spolu

Aj v roku 2015 bol v regionálnych knižniciach Žilinského kraja zaznamenaný mierny pokles počtu používateľov oproti roku 2014, a to o 485 (- 1,58 %). Najväčší pokles zaznamenala Krajská knižnica v Žiline, keď jej služby v roku 2015 využívalo o 736 používateľov menej ako v predchádzajúcom roku 2014, čo predstavuje pokles o 5,74 %. Vedenie knižnice túto skutočnosť vníma ako dôsledok meniaceho sa prístupu k získavaniu informácií, keďže nastupuje generácia, ktorá pri ich získavaní uprednostňuje iné - netradičné médiá. Pre mladých ľudí sa tradičná – fyzická návšteva knižnice mení na virtuálnu návštevu a ak knižnica neponúkne rýchlo a efektívne to, čo používateľ potrebuje, nielen terajší, ale aj potenciálny používateľ, ktorý si online katalóg knižnice prezrie priamo z domu a hľadajú literatúru v ňom nenájde, stratí o fyzickú návštevu knižnice ďalší záujem. Mierny pokles (- 106) používateľov, a to hlavne z radov mladej generácie do 19 rokov, zaznamenala aj Liptovská knižnica G.F.B. Vedenie knižnice sa pokúša nadviazať trvalejší kontakt aj s pedagógmi stredných škôl, ich snaha však nenachádza adekvátnu odozvu. Čítanie ako jeden zo spôsobov trávenia voľného času je u mládeže na okraji ich záujmov.

Vysoké percento zaregistrovaných používateľov z počtu obyvateľov je dobrou vizitkou každej knižnice. Verejné knižnice v snahe udržať si toto percento na úrovni približujúcej sa odporúčaným štandardom, zápasia o každého používateľa a častokrát vynakladajú veľké úsilie, aby si toto percento udržali a aby v konkurencii s inými modernými médiami obstáli. Pri budovaní a udržiavaní si dostatočnej používateľskej základne, najväčší potenciál knihovníci stále vidia vo vekovej kategórii detí do 15 rokov. Pri získavaní detského používateľa knižnice využívajú rokmi overenú spoluprácu so základnými školami. Okrem informačných príprav a tradičných podujatí na podporu čítania a zvyšovania čitateľskej gramotnosti detí, knižnice do repertoáru podujatí pre školy zaraďujú podujatia typu zážitkových čítaní a tvorivých dielní, prostredníctvom ktorých sa snažia nenásilnou formou vytvoriť trvalejší vzťah medzi dieťaťom, knihou a knižnicou. Ak chcú detskí knihovníci deti zaujať a získať ich za používateľov knižníc, musia byť dostatočne odborne pripravení pre prácu s dieťaťom v predškolskom i v školskom veku. Knihovníci cítia potrebu neustále sa vzdelávať a v tejto oblasti aj odborne rásť tak, ako knihovníci v Turčianskej knižnici v Martine, ktorí realizovali projekt „Prečo čítať

deťom?“, v rámci ktorého pripravili množstvo vzdelávacích podujatí nielen pre knihovníkov, ale hlavne pre deti a ich rodičov. Kvalitná, systematická a odborná práca s deťmi prináša svoje ovocie vo forme vysokého percenta zaregistrovaných detských používateľov z počtu školopovinných detí miest – sídiel regionálnych knižníc. V tomto ukazovateli dobré výsledky dosiahla Kysucká knižnica v Čadci, ktorá v roku 2015 zaregistrovala až 1 499 detí, čo je až 74,24 % zo všetkých školopovinných detí mesta Čadca. Pomerne vysoké percento detských používateľov z počtu školopovinných žiakov si udržala aj Turčianska knižnica v Martine, a to 52,80 % a Liptovská knižnica G.F.B. 48,51 %. V krajskej knižnici sa toto percento oproti minulému roku tiež mierne zvýšilo, a to na 47,68 % a v Oravskej knižnici A.H. bolo toto percento o niečo nižšie, a to 41,20 %.

Kysucká knižnica v Čadci v sledovanom roku zaregistrovala 5 631 používateľov (+ 46), čo predstavuje 22,85 % z počtu obyvateľov. Týmto percentom sa knižnica zaradila medzi regionálne knižnice v Žilinskom kraji s najlepším percentom používateľov z počtu obyvateľov a splnila aj vyššiu úroveň predpísaného štandardu. Do Oravskej knižnice A.H. za zaregistrovalo 3 281, čo je v porovnaní s predchádzajúcim rokom nárast o 100 používateľov. Percento používateľov z počtu obyvateľov sa zvýšilo na 16,89 %, nedosiahlo však ani nižšiu úroveň odporúčaného štandardu. Do Liptovskej knižnice G.F.B. sa roku 2015 zaregistrovalo 3 448 používateľov, čo je pokles o 106. Percento používateľov z počtu obyvateľov tak pokleslo z 11,19 % na 10,92 % a tiež nedosiahlo ani nižšiu úroveň odporúčaných štandardov. V Turčianskej knižnici v Martine sa počet používateľov za ostatné roky mierne zvyšuje. V sledovanom roku 2015 sa do knižnice zaregistrovalo 5 755 (+ 211), čo bolo zvýšenie o 3,8 %. Nárast bol zaznamenaný hlavne vo vekovej kategórii detí do 15 rokov a Turčianska knižnica tak dosiahla najvyššie percento detských používateľov z celkového počtu zaregistrovaných používateľov (41,6 %) v rámci regionálnych knižníc Žilinského kraja. Nárastom počtu používateľov sa v Turčianskej knižnici zvýšilo aj percento používateľov z počtu obyvateľov z 9,81 % na 10,31 %, no toto percento taktiež nedosiahlo stanovený minimálny štandard. V krajskej knižnici bolo zaregistrovaných 12 093 používateľov a ich počet sa oproti roku 2014 znížil o 736 používateľov (- 5,73 %). Znížilo sa tým aj percento používateľov z počtu obyvateľov z 15,79 % na 14,90 % a dosiahlo požadovanú minimálnu úroveň odporúčaného štandardu.

Plnenie štandardu – percento používateľov z počtu obyvateľov, r. 2015

Knižnica	% používateľov z počtu obyvateľov		
	Schválený štandard		Skutočnosť
Kysucká knižnica v Čadci	Základná úroveň	15	22,85 %
	Vyššia úroveň	22	
Oravská knižnica A.H. v D. Kubíne	Základná úroveň	18	16,89 %
	Vyššia úroveň	25	
Liptovská knižnica G.F.B. v L. Mikuláši	Základná úroveň	15	10,92 %
	Vyššia úroveň	22	
Turčianska knižnica v Martine	Základná úroveň	14	10,31 %
	Vyššia úroveň	20	
Krajská knižnica v Žiline	Základná úroveň	13	14,90 %
	Vyššia úroveň	18	

Návštevníci

So znižujúcim sa počtom zaregistrovaných používateľov rovnako zaznamenávame aj ubúdanie počtu fyzických návštevníkov knižníc. Túto skutočnosť ešte viac umocňuje nový spôsob komunikácie medzi knižnicou a používateľom, ktorý sa uskutočňuje virtuálnou cestou bez fyzickej návštevy knižnice. Dnešným používateľom regionálnych knižníc knižnično-informačný systém Clavius umožňuje prezerat' si svoje konto, predlžovat' výpožičnú dobu, prostredníctvom online katalógov môžu používatelia zistiť, či potrebnú literatúru knižnica vlastní a ak áno, aký má status, či je dostupná alebo je kniha vypožičaná. Literatúru si môžu rezervovat' a ak ju knižnica nevlastní môžu vyplniť žiadanku na medziknižničnú výpožičnú službu. V prípade, ak používateľ uvedie svoju e-mailovú adresu, knižnično-informačný systém túto adresu využije pri zasielaní predupomienok, upomienok, oznámení o rezervovanej literatúre a pri propagácii knižničných podujatí. Používatelia knižnice, ktorí chcú mať prístup do online katalógov knižníc môžu cez svoje mobilné telefóny s operačným systémom využívat' mobilnú aplikáciu SMARTkatalog2.

Prostredníctvom podrobných štatistických výstupov z knižnično-informačného systému Clavius môžeme pravidelne denne sledovat' návštevnosť online katalógov našich knižníc a môžeme tak vyhodnocovat', kedy naši používatelia najčastejšie vstupujú do katalógov a do svojho konta. V roku 2014 štatistiky návštev online katalógov knižníc neboli relevantné, čo potvrdila aj spoločnosť Lanisus. V novej verzii katalógu Carmen boli prístupy robotov do katalógov knižníc eliminované a návštevy online katalógov knižníc v roku 2015 sa už javia ako reálne čísla. Podľa tejto štatistiky najviac vstupov do online katalógu knižnice zaznamenala Krajská knižnica v Žiline, a to 102 807 prístupov, nasleduje Turčianska knižnica v Martine 36 918 prístupov, Oravská knižnica A.H. mala 34 131 prístupov, Kysucká knižnica v Čadci 30 951 a Liptovská knižnica G.F.B. 16 156 online prístupov. Keď k fyzickému počtu návštevníkov knižníc, ktorých bolo v sledovanom roku 561 975, pripočítame počty virtuálnych návštev online katalógov knižníc v počte 220 963 a 225 444 návštev webových sídiel knižníc, dostaneme ucelenejší obraz o návštevnosti našich knižníc, ktoré sa musia spontánne prispôsobovat' zmenám v spôsobe komunikácie a pri sprístupňovaní informačných zdrojov prostredníctvom moderných nástrojov a technológií. Vysoká návštevnosť a záujem o web stránky knižníc zároveň zaväzuje k väčšej starostlivosti, ktorú je potrebné venovat' aktualizácii internetovských stránok, pretože sú každý deň pod drobnohľadom náročných používateľov.

Výpožičky

Pokles v základných ukazovateľoch knižničnej práce môžeme za ostatné roky sledovat' nielen pri používateľoch a návštevníkoch, ale rovnaký trend poklesu sledujeme aj pri výpožičkách. Dokumentuje to nižší počet výpožičiek, keď v roku 2015 bolo v regionálnych knižniciach vypožičaných 1 855 142 knižničných dokumentov, čo je o 610 800 dokumentov menej oproti roku 2010, kedy bolo zrealizovaných 2 465 942 výpožičiek (pokles o 24,77 % !). Hoci došlo v roku 2015 v knižniciach Žilinského kraja po niekoľkoročnom poklese výpožičiek k ich nárastu o 30 885 (+ 1,7 %), počty výpožičiek v najbližších rokoch už zrejme nedosiahnu také čísla, aké boli zaznamenané začiatkom nového milénia, kedy počty výpožičiek dosahovali oveľa vyššie hodnoty.

V ostatných rokoch tradičné papierové médiá začali strácat' na svojom pôvodnom význame a do popredia sa dostávajú elektronické knihy a periodiká. Výrazný pokles záujmu o „papierovú“ knihu zaznamenávame hlavne u študentov, ktorí pri svojom štúdiu pracujú so študijnými materiálmi v prevažnej väčšine už len v elektronickej podobe, preto tradičnú kamennú knižnicu už navštevovat' nepotrebujú. V praxi knižníc sa často stáva, že ak aj študent záujem o klasickú knihu prejaví, nízke počty exemplárov nakúpených kníh zväčša dopyt po knihe neuspokoja. V týchto prípadoch používatelia oceňujú možnosť rezervácie požadovanej literatúry, ktorá je v knižnično-informačnom systéme Clavius vo všetkých regionálnych knižniciach veľmi často využívaná. Výnimkou nie sú ani

prípady, keď knižnice z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov, niektoré tituly odbornej literatúry nenakúpia vôbec. V týchto prípadoch má používateľ možnosť využiť medziknižničnú výpožičnú službu, ktorá je však používateľmi hradená minimálne vo výške poštovných nákladov.

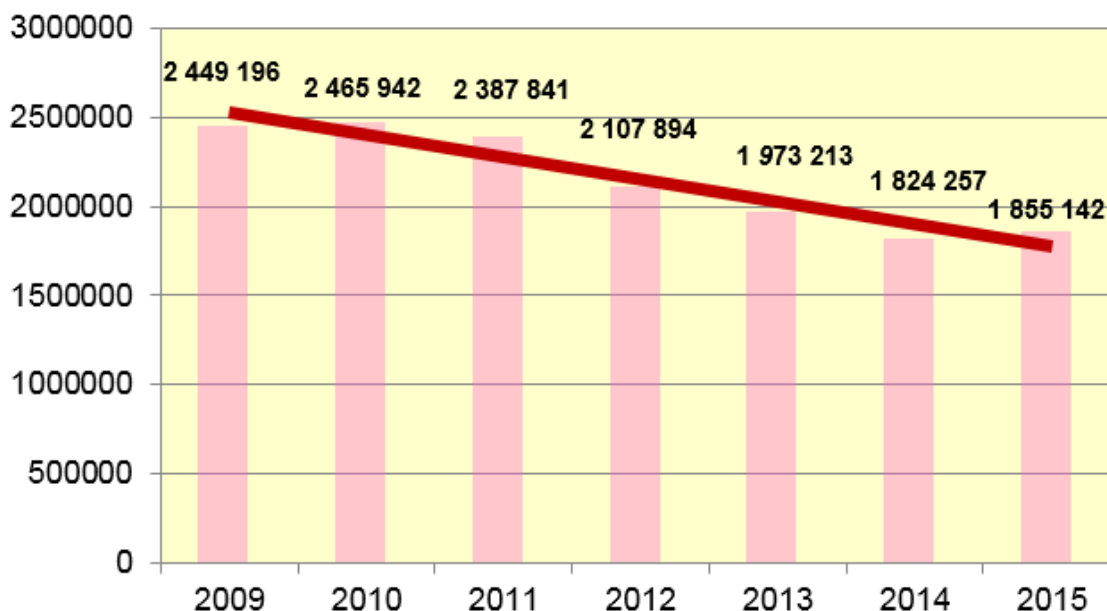
Mimoriadne nepriaznivý vývoj v počte výpožičiek sledujeme aj pri periodikách, ktoré každým rokom klesajú a ktorých sa aj v roku 2015 v regionálnych knižniciach vypožičalo menej oproti roku 2014 o 22 199 (– 5,5 %). V ostatných rokoch niektoré periodiká prestali vychádzať v papierovej podobe a pre svojich stálych priaznivcov sú prístupné už len online. Tradičné papierové noviny a časopisy sú žiadané a využívané používateľmi vyšších vekových skupín, používatelia strednej vekovej kategórie a mladí ľudia uprednostňujú získavanie aktuálnych informácií v prevažnej väčšine už len z online zdrojov.

Z dôvodu striktnej legislatívy, ktorá má vplyv na absenčné požičiavanie audiovizuálnych knižničných dokumentov, ale aj z dôvodu ich postupného zastarávania a nízkej akvizície, ich výpožičky neustále klesajú (-1 028 v roku 2015, t.j. – 29,4 %). Z ostatných špeciálnych dokumentov sa v knižniciach vo väčšom počte požičiavajú hračky a hry (+ 2 304, + 14,3 %), ktoré sa do knižníc nakupujú s cieľom uspokojiť požiadavky a potreby komunity rodičov a ich detí, ktorí častokrát dávajú prednosť kultúrnemu prostrediu knižníc a ich aktivitám pred inými formami trávenia svojho voľného času i voľného času svojich detí. Novou aktivitou zaujala krajská knižnica, ktorá otvorila Klub spoločenských hier ponúkajúci zábavu pre malých i veľkých. Knižnici sa podarilo získať zaujímavý fond spoločenských hier od spoločnosti Albi, ktoré sa prezenčne každý štvrtok v klubovni knižnice požičiavajú. Hry sú však k dispozícii pre používateľov aj na absenčné požičiavanie. Prvé ohlasy a skúsenosti z realizácie tejto aktivity sú veľmi pozitívne a krajská knižnica bude túto aktivitu podporovať aj naďalej.

V Žilinskom kraji v sledovanom roku 2015 mierny pokles počtu výpožičiek (- 2 311) zaznamenala len Knižnica G.F.B. v Liptovskom Mikuláši, kde poklesli zvlášť prezenčné výpožičky z dôvodu niekoľkomesačného zatvorenia knižnice počas rekonštrukcie podláh. Mierny pokles celkových výpožičiek zaznamenala aj Krajská knižnica v Žiline (- 7 028, t.j. – 1,05 %), kde došlo k opätovnému, výraznejšiemu poklesu počtu výpožičiek periodík (- 11 683, - 6,72 %). Naopak, nárast počtu výpožičiek zaznamenala Oravská knižnica A.H. (+ 28 190, + 11,35 %), a to hlavne odbornej literatúry pre dospelých (+ 11 214). Tento nárast bol spôsobený v dôsledku porovnávania s rokom 2014, kedy bola knižnica z dôvodu rekonštrukcie a prístavby novej budovy dlhší čas zatvorená. Kysucká knižnica zaznamenala mierny nárast v počte výpožičiek (+ 7 050, + 2,65 %), a to tiež hlavne z oblasti odbornej literatúry pre dospelých, čo môže byť aj odrazom podstatne vyššieho nákupu knižničného fondu v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi.

Okrem klasických dokumentov pristúpila Krajská knižnica v Žiline ešte v roku 2014 k požičiavaniu elektronických kníh, ktoré nevlastní, ale je len ich sprostredkovateľom cez platformu eReading.cz. Odkazy na elektronické knihy boli implementované do elektronického online katalógu krajskej knižnice Carmen k záznamom dokumentov. Ak používateľ pri vyhľadaní uprednostní elektronickú verziu knihy, po zaregistrovaní sa na portáli eReading.cz a po prihlásení sa do katalógu Carmen svojimi knižničnými prihlasovacími údajmi, môže si elektronickú knihu stiahnuť do svojej čítačky alebo mobilu. Tento elektronický dokument má používateľ vo svojom zariadení aktívny po dobu 21 dní. Po uplynutí tejto doby sa kniha z elektronického zariadenia automaticky vymaže. O túto službu však nie je veľký záujem, pretože rozsah ponúkaných titulov portálom eReading.cz nie je veľký (cca 2500 titulov prevažne v českom jazyku). V priebehu roka 2015 krajská knižnica zaznamenala len 48 výpožičiek elektronických kníh.

Regionálne knižnice Žilinského kraja Vývoj počtu výpožičiek 2009 – 2015 spolu

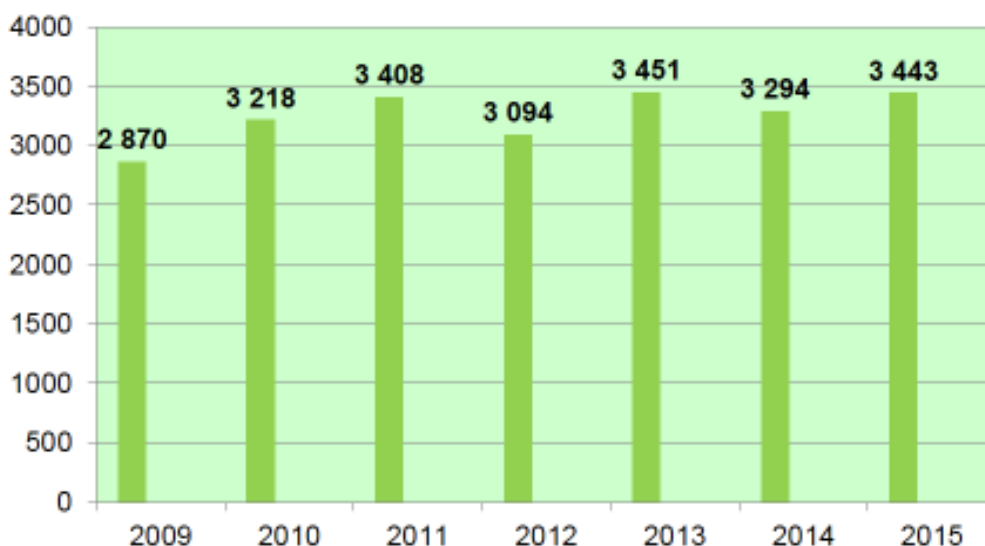

Vzdelávacie a kultúrno-spoločenské aktivity knižníc

Z dôvodu neustáleho klesania základných knižničných ukazovateľov - používateľov, návštevníkov a výpožičiek, manažment knižníc neustále hľadá nové možnosti a alternatívy, ktoré by spomínaný útlm v poskytovaní tradičných knižnično-informačných služieb vyvážili. Verejné knižnice sú pripravené aj naďalej slúžiť tým používateľom, ktorí ich vyhľadávajú za účelom celoživotného vzdelávania a naďalej chcú zostať miestom, kde občania prichádzajú za kultúrnym a spoločenským vyžitím. Zo spomínaných dôvodov knižnice v ostatných rokoch postupne prechádzajú ku konceptu knižnice, ktorá vychádza z požiadaviek a záujmov občanov, ktorí prejavujú potrebu sa vzdelávať, stretávať a zdieľať svoje radosti i starosti s inými. Úlohou verejných knižníc v súčasnej dobe je preto zostať aj naďalej kultúrnou, informačnou a vzdelávacou inštitúciou a zároveň vytvárať priaznivé podmienky na stretávanie sa a prácu rôznych komunít, ktoré v danej lokalite pôsobia a ktoré prejavia záujem na pôde knižníc aktivizovať svoju činnosť. Brány verejných knižníc sú preto otvorené nielen pre tradičných používateľov – čitateľov a kolektívy škôl, ale knižnice svoje priestory a zariadenie prepožičiavajú jednotlivcom i mimoškolským kolektívom. V kultúrnom priestore knižníc sa môžu rôzne komunity stretávať, rozvíjať svoju činnosť a prezentovať výsledky svojej tvorivej činnosti, či už individuálnej alebo kolektívnej. Pri knižniciach začali vznikať občianske združenia, literárne a jazykové kluby, kluby rodičov, detí, národnostných menšín a zdravotne znevýhodnených, kluby seniorov, neformálne kluby žien na materskej dovolenke a mnohé ďalšie komunity, ktorých členovia priestory knižnice pravidelne využívajú na svoju rôznorodú činnosť a na prezentáciu svojej tvorivosti.

Knihovníci pri naplňaní výchovno-vzdelávacej a kultúrno-spoločenskej funkcie knižníc pracujú nielen s osvedčenými metódami práce a organizujú tradičné kolektívne podujatia, ale snažia sa hľadať nové formy realizácie podujatí, ktoré prispôsobujú veku konečných prijímateľov a ich špecifickým požiadavkám a potrebám. Verejné knižnice vyvíjajú snahu, aby sa vhodnými aktivitami priblížili hlavne k tým skupinám obyvateľstva, ktoré majú sociálny, zdravotný, vekový a iný handicap, alebo sú ohrozené rôznymi sociálno-patologickými javmi. Štatistiky dokladujú, že takmer 12 % podujatí je v knižniciach pripravovaných pre znevýhodnené skupiny používateľov. Vedenia knižníc spolu so zriaďovateľom zabezpečili stavebnými zásahmi a úpravami debarierizácie budov knižníc (všetky knižnice okrem Liptovskej knižnice G.F.B. sú debarierizované). Knižnice poskytujú zľavnené zápisné, organizujú kurzy počítačovej zručnosti pre sociálne a vekovo znevýhodnených, pozývajú seniorov na tvorivé dielne, tréningy pamäti, realizujú donáškovú službu, sprístupňujú zvukové knihy pre zrakovo znevýhodnených, organizujú pravidelné stretnutia so seniormi aj priamo v centrách sociálnych služieb, pracujú s deťmi špeciálnych škôl a pomáhajú pri ich integrácii, pomáhajú pri riešení mnohých patologických javov v súčasnej spoločnosti vykonávaním osvetovej a mnohé ďalšie aktivity.

Počty podujatí zorganizovaných regionálnymi knižnicami Žilinského kraja v rokoch 2009 – 2015

V ostatných rokoch sa v knižniciach zaregistruje menej používateľov a zrealizuje nižší počet výpožičiek, avšak tento pokles je eliminovaný zvýšeným počtom podujatí na kvalitatívne vyššej úrovni. V roku 2015 regionálne knižnice a krajská knižnica zrealizovali spolu 3 443 podujatí, čo je o 4,33 % viac ako v predchádzajúcom roku. Zaujímavým je aj porovnanie s rokom 2009, kedy bolo v regionálnych knižniciach zorganizovaných o 577 podujatí menej ako v roku 2015. Pokles tradičných knižničných ukazovateľov a nárast počtu podujatí potvrdzuje nevyhnutnosť transformácie knižníc na komunitné centrá, ktoré ponúkajú priestor nielen na vzdelávanie, ale aj na realizáciu kultúrno-spoločenských a voľnočasových aktivít obyvateľov daného regiónu.

Knižnice plnia svoje poslanie hlavne v oblasti výchovy detského používateľa s cieľom zvýšiť jeho čitateľskú gramotnosť. Dokazujú to vysoké počty podujatí určených pre používateľov vekovej kategórie detí do 15 rokov. V sledovanom roku 2015 regionálne knižnice zrealizovali 2 486 podujatí pre túto vekovú skupinu, čo je až 72 % všetkých podujatí. Regionálne knižnice sa pravidelne zapájajú

do všetkých celoslovenských i krajských aktivít zameraných na podporu čítania detí (Detský čitateľský maratón, Noc s Andersenom, Celé Slovensko číta deťom, Deň ľudovej rozprávky, Čítajme s Osmijankom, Knižný Vševedko a i.). Okrem týchto podujatí jednotlivé knižnice organizujú svoje vlastné aktivity za účelom aktívnej podpory a propagácie čítania – pasovačky za čitateľov, súťaž o titul Kráľ detských čitateľov, recitačné súťaže, tvorivé dielne, letá a letné čitateľské tábory v knižni a mnohé ďalšie aktivity. Knižnice organizujú početné stretnutia detí s tvorcami kníh – so spisovateľmi a ilustrátormi. Veľká časť týchto stretnutí, ale i ďalšie aktivity a projekty boli aj v roku 2015 organizované s finančnou podporou MK SR (Tvorcovia kníh medzi deťmi a mládežou - Martin, Vianoce s detskou knihou - Žilina, (Ne)obyčajné stretnutia s literatúrou – Dolný Kubín, Rozprávky večných detí, Kysucká knižnica v Čadci - nositeľka odkazu L. Štúra – Čadca, Otvárame bránu literatúry dokorán – Liptovský Mikuláš a i.).

Pre knihovníkov je pomerne náročná práca s mládežou vo veku od 16 do 20 rokov, ktorá si vyžaduje viac úsilia - ako a čím mladých ľudí zaujať. Knižnice si zvlášť v roku Ľudovíta Štúra, pri príležitosti 200. výročia jeho narodenia, pripravili pre túto vekovú skupinu množstvo výchovno-vzdelávacích aktivít, prednášok a audiovizuálnych programov zameraných na osobnosť Ľ. Štúra a na obdobie národného obrodzenia. Kysucká knižnica v Čadci pripravila odborný seminár a cyklus podujatí pre základné a stredné školy, ktoré boli spojené s vedomostnými kvízmi. Oravská knižnica A.H. okrem tematických podujatí k Ľ. Štúrovi a Štúrovcom pripravila v spolupráci s kultúrnymi a vzdelávacími inštitúciami Oravy konferenciu Ľudovít Štúr a Orava s bohatým odborným programom. Turčianska knižnica pripravila pre deti i študentov množstvo prezentácií a besied so znalcami Ľ. Štúra - T. Winklerom a P. Mišákom a Krajská knižnica v Žiline pripravila pre viaceré školy náučné podujatie Štúrovanje a Ľudovít Štúr v literatúre a umení. Výnimočným a obľúbeným podujatím je aj Maturita v knižnici, ktorú pre maturantov už niekoľko rokov organizuje Liptovská knižnica G.F.B. a počas ktorej si zmerajú svoje vedomosti maturanti stredných škôl v Liptovskom Mikuláši. Nebolo tomu inak ani v roku 2015, kedy boli otázky viac zamerané práve na osobnosť Ľ. Štúra a na obdobie národného obrodzenia. Významným príspevkom k získaniu si mladých ľudí za používateľov knižnice bol úspešný projekt Turčianskej knižnice v Martine „Knižnica ústretová študentom“, ktorý bol podporený z grantového programu MK SR a vďaka ktorému sa knižnici podarilo zmodernizovať technické a účelové vybavenie knižnice /wifi pripojenie, tablety, sedacie vaky / a vytvoriť oddychovú zónu pre mladých, kde sa môžu vzdelávať a užitočne tráviť svoj voľný čas. V rámci projektu odborní pracovníci knižnice spracovali a študentom prezentovali mimoriadne zaujímavé témy z oblasti informačnej výchovy (lekcie boli zamerané na témy: ako zlepšiť myslenie a pamäť, ako sa viac koncentrovať pri učení, ako tvoriť a využívať myšlienkové mapy, ako byť kreatívny pri organizovaní voľného času, aké zásady dodržiavať pri citovaní, písaní prác, tvorbe a písaní životopisu, motivačného listu a pod.).

Všetky regionálne knižnice každý rok pripravujú a zrealizujú množstvo podujatí so zameraním na regionálne témy a regionálne osobnosti. Jedným z najznámejších podujatí spojených s regiónom je aj súťaž Kniha Horného Považia, Kniha Turca, Kniha Liptova, Kniha Oravy, Kniha Kysúc, ktorá sa každý rok stretáva s veľkým ohlasom v každom regióne Žilinského kraja a je zároveň aj propagáciou regionálnych autorov a regionálnej literatúry. Regionálne knižnice sú tiež jednými z hlavných organizátorov tradičných literárnych podujatí spojených s jednotlivými regiónmi: Jašíkove Kysuce, Jurinova jeseň, Rázusovie Vrbica, Krídla Ivana Laučíka, Hviezdoslavov Kubín, Venujem Turcu, Martinská poetická jeseň, Tvoríme vlastnú knihu a i.

Bibliograficko-informačná činnosť

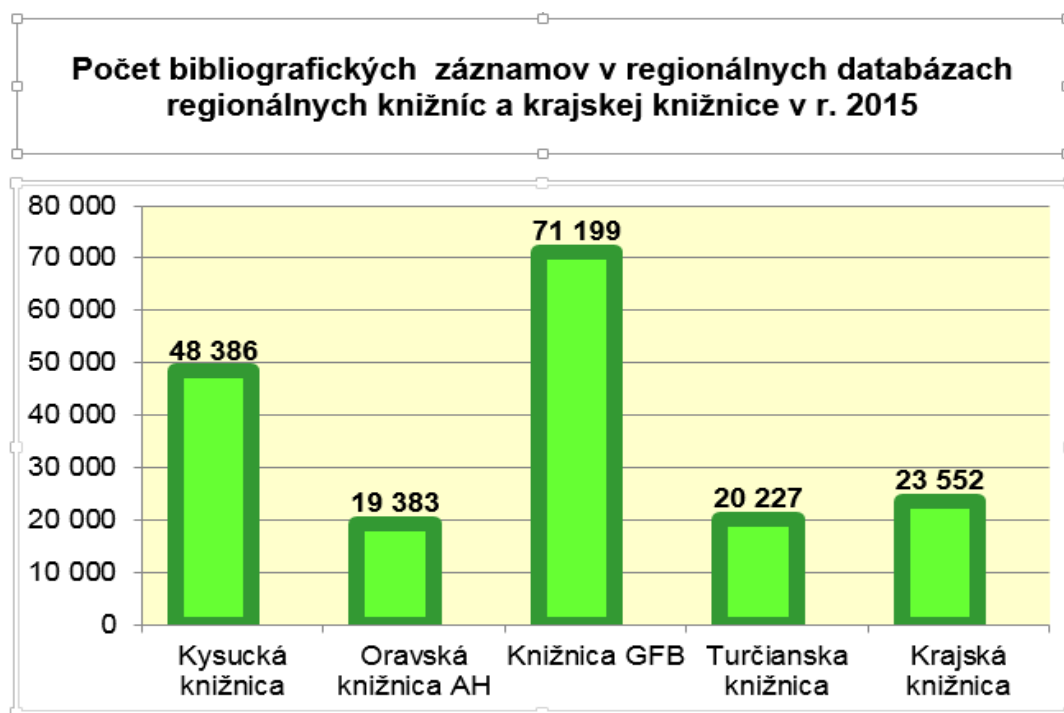
V roku 2015 bolo v regionálnych knižniciach Žilinského kraja vypracovaných a vydaných **38 bibliografií**. Kysucká knižnica vydala 7 bibliografií, Oravská knižnica A.H. 2, Liptovská knižnica G.F.B. 21, Turčianska knižnica 1 a Krajská knižnica v Žiline 7 bibliografií. K odborným činnostiam knižníc patrí aj rešeršovanie. Vo všetkých knižniciach je o túto službu záujem, aj keď v roku 2015 počet vypracovaných rešerší poklesol o 168. Celkom bolo v regionálnych knižniciach **spracovaných 915 rešerší**, Krajská knižnica v Žiline vypracovala 542 rešerší, Turčianska knižnica 130 rešerší, Kysucká knižnica 89 rešerší, Oravská knižnica A.H. 82 a Liptovská knižnica G.F.B. 72 rešerší.

Najvyšší počet periodík **monitoruje** Krajská knižnica v Žiline (120), nasleduje Liptovská knižnica GFB (85), Kysucká knižnica v Čadci (83), Oravská knižnica A.H. (46) a Turčianska knižnica (40).

Výpožičky regionálnych dokumentov – kníh, periodík a rôznych špeciálnych dokumentov (fotografií, drobných tlačí, brožúr a i.) sa v ostatných rokoch udržiavajú na približne rovnakej úrovni. V roku 2015 bolo vypožičaných 13 992 regionálnych dokumentov: Krajská knižnica v Žiline vypožičala 6 067 dokumentov, Kysucká knižnica 3 502, Liptovská knižnica G.F.B. 1 696, Turčianska knižnica 1 548 a Oravská knižnica A.H. 1 179 regionálnych dokumentov.

Regionálna databáza Liptovskej knižnice G.F.B. obsahuje 71 199 záznamov, Kysuckej knižnice 48 386 záznamov, Krajskej knižnice v Žiline 23 552 záznamov, Turčianskej knižnice 20 227 záznamov a Oravskej knižnice A.H. 19 383 záznamov.

Najvyšší medziročný **nárast** bibliografických záznamov opäť zaznamenala Liptovská knižnica G.F.B. (4 833). Do regionálnych databáz pribudli záznamy aj v Kysuckej knižnici (+ 1 950), Krajskej knižnici v Žiline (+ 1 683) a Turčianskej knižnici v Martine (+ 890). Nižší medziročný nárast záznamov vykázala Oravská knižnica A.H. (+ 231). V roku 2015 vyšlo v regionálnych knižniciach 63 edičných titulov. Najväčší počet vydala Kysucká knižnica v Čadci – 20 titulov, Krajská knižnica v Žiline a

Liptovská knižnica G.F.B. vydali rovnako – 13 titulov, Oravská knižnica A.H. 9 titulov a Turčianska knižnica – 8 titulov.

Hardvérové vybavenie knižníc, internetizácia

Vzhľadom k rýchlemu rozvoju techniky a zavádzaniu nových technológií aj do praxe knižníc, technické a technologické vybavenie knižníc rýchlo zastaráva, preto je potrebná jeho častejšia obmena a dopĺňanie. Prostredníctvom grantového programu MK SR si každá regionálna i krajská knižnica každoročne dopĺňa a obnovuje fond techniky, ktorá je nevyhnutná na prevádzku knižnično-informačného systému Clavius, na prevádzku jednotlivých odborných oddelení knižníc a tiež zabezpečuje techniku, ktorá je potrebná na reprografické služby knižníc, ale aj na prevádzku internetu pre používateľov knižníc. V sledovanom roku 2015 na obnovu techniky zo spomínaného programu MK SR dostali finančné prostriedky v Oravskej knižnici A. H., keď získali technické vybavenie pre skvalitnenie kultúrno-spoločenských podujatí knižnice. Z dotácie získala knižnica 2 PC s monitorom, notebook, dataprojektor, gramofón, zosilňovač, reproduktory a CD prehrávač. Turčianska knižnica z podporeného projektu zabezpečila pre knižnicu wifi pripojenie a 10 tabletov, ktoré využíva pri informačnej výchove svojich používateľov a Krajská knižnica v Žiline získala databázový server, počítače a dataprojektor. Zo zdrojov zriaďovateľa, Žilinského samosprávneho kraja, Krajská knižnica v Žiline získala aj druhý databázový server.

V roku 2015 regionálne knižnice a krajská knižnica **prevádzkovali spolu 250 PC staníc**. Všetky knižnice poskytujú svojim používateľom možnosť prístupu na internet, ale i možnosť práce na PC v textovom a tabuľkovom editore. V knižniciach je zriadených spolu **88 PC staníc určených pre verejnosť**, z toho 78 je s prístupom na internet, čo je o 10 menej ako v predchádzajúcom roku. Aj v sledovanom roku došlo opäť **k výraznému zníženiu počtu používateľov internetu**, a to až o 7 243 (- 23,88 %). Je to dôsledok masovej internetizácie domácností a rozšírenia internetu aj cez mobilné siete. Knižnice preto pristupujú k rušeniu nadbytočných internetových staníc. Najväčší úbytok počtu počítačových staníc s internetom pre verejnosť bol zaznamenaný v Krajskej knižnici v Žiline (- 4) a v Liptovskej knižnici G.F.B. (- 6). Ich počet sa však znížil aj z dôvodu **ukončenia projektu Verejný internet v knižniciach SR**, kedy už pomerne zastaraná technika prešla do správy jednotlivých knižníc a postupne sa z dôvodu nefunkčnosti vyraduje. Ukončením projektu sa skončila aj možnosť bezplatného prístupu na internet pre všetkých obyvateľov. Väčšina regionálnych knižníc však poskytuje prístup na internet zdarma, mierne sú spoplatnené prístupy až nad 15 minút pripojenia. Pripojenie na WiFi môžu využiť používatelia Krajskej knižnice v Žiline, Kysuckej knižnici v Čadci a bezdrôtové pripojenie pribudlo aj v Turčianskej knižnici v Martine.

Všetky regionálne knižnice a krajská knižnica informujú verejnosť o svojej činnosti a podujatiach na vlastnej webovej stránke. Na webové stránky regionálnych knižníc a krajskej knižnice bolo v priebehu roku 2015 zaznamenaných 225 414 vstupov virtuálnych návštevníkov, a do online katalógov knižníc 220 963 vstupov. Okrem web stránky knižnice propagujú svoje aktivity aj prostredníctvom sociálnej siete Facebook a ďalších sietí.

Zamestnanci

V roku 2015 bolo v regionálnych knižniciach Žilinského kraja a v krajskej knižnici zamestnaných **137 zamestnancov** (fyzických osôb) a **126,12 zamestnancov** pri prepočítanom stave. Vo fyzických osobách je to o 1 zamestnanca menej, pri prepočítanom stave ide o pokles - 0,93 zamestnanca. Pokles počtu prepočítaných zamestnancov vykázala Krajská knižnica v Žiline (- 1,2 t.j. - 2,79 %) a pokles prepočítaného stavu zamestnancov zaznamenala aj Turčianska knižnica v (- 0,40 t.j. - 1,42 %). Kysucká knižnica zaznamenala nárast o 1 zamestnanca v prepočítanom stave. Ostatné regionálne knižnice zaznamenali len minimálny, alebo žiadny pokles.

Stav zamestnancov **vykonávajúcich knihovnícke činnosti v sumárnom vyjadrení** za celý kraj v knižniciach nenastal, ale v krajskej knižnici bol zaznamenaný pokles takmer o dvoch ZVKČ (- 1,93). Nárast bol zaznamenaný v Kysuckej knižnici (+ 0,75), v Oravskej knižnici A.H. (+ 1,17) a v Turčianskej

knižnici (+ 0,60). V Liptovskej knižnici G.F.B. zostal počet zamestnancov vykonávajúcich knihovnícke činnosti na rovnakej úrovni.

Výraznejšie sa zvýšili **počty zamestnancov knižníc s vysokoškolským vzdelaním** (+ 4,47 zamestnancov), s **odborným knihovníckym vysokoškolským vzdelaním** však len o 0,58 úväzku.

Podobne ako v roku 2014 opäť aj v sledovanom roku väčší pokles bol zaznamenaný u **zamestnancov so stredoškolským knihovníckym vzdelaním**, a to – 3,30 úväzku, t.j. o – 8,18 %. Tento pokles bol výraznejší v krajskej knižnici (- 2,30 úväzky) a v Kysuckej knižnici (- 1,00 úväzok). V Oravskej knižnici A.H., v Liptovskej knižnici G.F.B. a v Turčianskej knižnici zostal stav zamestnancov so stredoškolským knihovníckym vzdelaním na rovnakej úrovni.

V Kysuckej knižnici pracoval jeden zamestnanec **s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním** (6,06 % zo ZVKČ), v Liptovskom Mikuláši pracoval taktiež jeden knihovník s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním (7,14 % zo ZVKČ), v Turčianskej knižnici pracovali štyria zamestnanci s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním (18,35 % zo ZVKČ), v Krajskej knižnici v Žiline osem zamestnancov (25,48 % zo ZVKČ). V Oravskej knižnici A.H. zamestnanec s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním na pozícii ZVKČ v sledovanom roku nepracoval.

V roku 2015 bol stav zamestnancov regionálnych knižníc a krajskej knižnice so **stredoškolským knihovníckym vzdelaním** na rovnakej úrovni ako v predchádzajúcom roku: v Krajskej knižnici v Žiline pracovalo 10,3 zamestnancov so stredoškolským knihovníckym vzdelaním, v Turčianskej a Liptovskej knižnici G.F.B. 8, v Kysuckej knižnici 5,75 a v Oravskej knižnici A.H. 5 zamestnancov so stredoškolským knihovníckym vzdelaním.

Najvyššie zastúpenie zamestnancov s knihovníckou vysokoškolskou alebo stredoškolskou kvalifikáciou z počtu zamestnancov vykonávajúcich knihovnícke činnosti vykazuje Liptovská knižnica G.F.B. so 64,29 %-ami, nasleduje Krajská knižnica v Žiline s 58,28 %-ami, Turčianska knižnica s 55,05 % -mi, Kysucká knižnica so 40,90 %-ami a Oravská knižnica A.H. len s 37,68 %-ami.

Percentuálne zastúpenie vysokoškolákov bez ohľadu na druh absolvovanej vysokej školy z celkového počtu zamestnancov regionálnych knižníc je nasledovné: Kysucká knižnica 48,48 %, Turčianska knižnica 44,04 %, Krajská knižnica v Žiline 39,81 %, Oravská knižnica A.H. 25,62 %, a Liptovská knižnica G.F.B. 14,28 %.

Finančné ukazovatele knižníc, nákup knižničných fondov

Príjmy z hlavnej činnosti regionálnych knižníc Žilinského kraja zostali v roku 2015 na približne rovnakej úrovni ako v roku 2014 a dosiahli výšku 1 812 340 €, čo je len o 8 237 € (- 0,45 %) menej ako v predchádzajúcom roku. **Transfery na činnosť knižníc z rozpočtu VÚC**, v ktorých bola započítaná aj čiastka určená na kofinancovanie projektov pre všetky regionálne knižnice, boli len o 3 048 € vyššie ako v predchádzajúcom roku (+ 0,21 %) a dosiahli výšku 1 473 871 €. Vyšší transfer o 19 421 € oproti predchádzajúcemu roku bol pridelený Liptovskej knižnici G.F.B. v Liptovskom Mikuláši. Väčšinu týchto prostriedkov, t.j. 14 857 € bolo knižnici pridelených formou kapitálových výdavkov na rekonštrukciu podláh v centrálnej knižnici. Zvýšený transfer + 12 674 (+ 6,33 %) dostala aj Oravská knižnica A.H. v Dolnom Kubíne, ktorý bol použitý na rekonštrukciu 3. podlažia budovy knižnice. Transfer pre Turčiansku knižnicu v Martine bol len mierne vyšší oproti roku 2014, a to len o 1 712 € (+ 0,52 %). Naopak nižší transfer zo strany zriaďovateľa bol pridelený Kysuckej knižnici v Čadci o 16 725 € (- 6,19 %) a Krajskej knižnici v Žiline – 14 034 € (- 2,90 %).

	Dotácia ŽSK 2015 vrátane kofinancovania GS MK SR	Prepočet dotácie ŽSK na 1 obyv. sídla RK v €	Prepočet dotácie ŽSK na 1 používateľa	Prepočet dotácie ŽSK na 1 výpožičku
Kysucká knižnica v Čadci	253 570	10,29	45,03	0,95
Oravská knižnica A.H. v D. Kubíne	200 171	10,31	61,01	0,81
Liptovská knižnica G.F.B. v L.Mikuláši	224 006	7,09	64,97	0,80
Turčianska knižnica v Martine	327 361	5,87	56,88	0,83
Krajská knižnica v Žiline	468 763	5,77	36,54	0,69

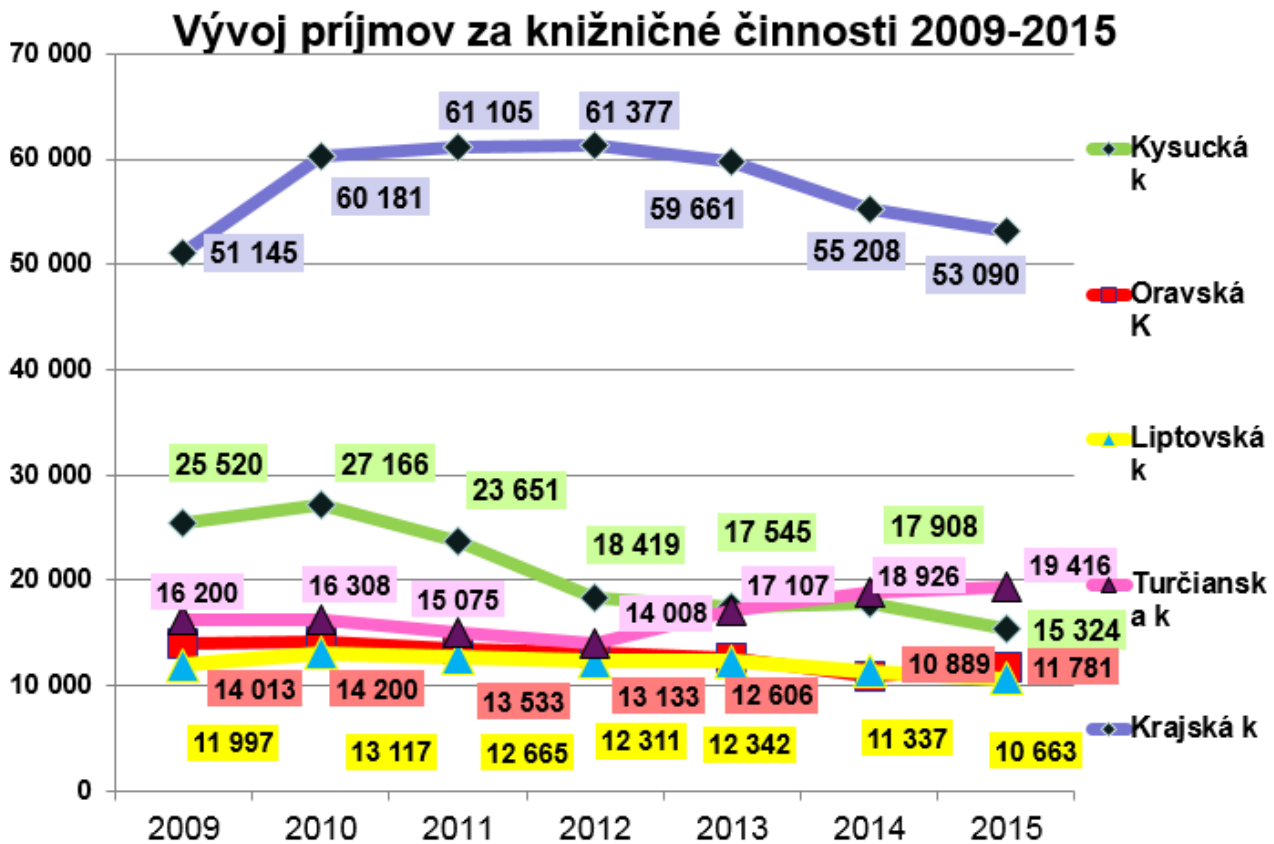
V prepočte **príspevku zriaďovateľa na 1 obyvateľa** sídla knižnice najvyššiu dotáciu 10,31 € dostala Oravská knižnica A.H. a Kysucká knižnica 10,29 €, aj keď bola celková dotácia pre Kysuckú knižnicu nižšia ako v predchádzajúcom roku. Príspevok zriaďovateľa v prepočte na 1 obyvateľa sa zvýšil v Liptovskej knižnici G.F.B. na 7,09 € (+ 0,65 €) a mierne aj pri Turčianskej knižnici na 5,87 € (+ 0,10 €). Dotácia zriaďovateľa v prepočte na 1 obyvateľa sa znížila (- 0,17 €) pre Krajskú knižnicu v Žiline a predstavovala len 5,77 € na 1 obyvateľa. **Dotácia zriaďovateľa v prepočte na 1 používateľa** bola najvyššia v Liptovskej knižnici G.F.B., a to 64,97 €, tiež v Oravskej knižnici A.H. 61,01 €, v Turčianskej knižnici 56,88 €, v Kysuckej knižnici 45,03 € a najnižšia dotácia na 1 používateľa bola v Krajskej knižnici v Žiline 36,54 €.

V prepočte **príspevku zriaďovateľa na 1 výpožičku** dosiahli knižnice nasledovné poradie: Kysucká knižnica 0,95 €, Turčianska knižnica 0,83 €, Oravská knižnica A.H. 0,81 €, Liptovská knižnica G.F.B. 0,80 a Krajská knižnica v Žiline 0,69 €.

V sledovanom roku 2015 dosiahli výnosy knižníc z vlastných činností (spolu s tržbami za prenájom) čiastku 125 606 €, čo je úbytok oproti predchádzajúcemu roku o 6 443 (- 4,9 %). Znížili sa hlavne **tržby z poplatkov za knižničné činnosti** v regionálnych knižniciach a v krajskej knižnici oproti roku 2014 o 3 994 € (- 3,50 %). Najvyšší úbytok tržieb z poplatkov za knižničné činnosti v percentuálnom vyjadrení a v porovnaní s predchádzajúcim rokom zaznamenala Kysucká knižnica v Čadci – 2 584 € (- 14,43 %), Krajská knižnica v Žiline – 2 118 € (- 3,84 %) a Liptovská knižnica G.F.B. – 674 € (- 5,95 %). Tržby z knižničných činností stúpili v sledovanom roku 2015 len Turčianskej knižnici, a to o + 490 € (+ 2,52 %) a Oravskej knižnici A.H. o 892 € (+ 7,57 %). Zníženie tržieb bolo spôsobené aj v sledovanom roku poklesom počtu registrovaných používateľov a znížením tržieb za upomienky, v Liptovskej knižnici G.F.B. výpadok príjmov spôsobilo aj trojmesačné zatvorenie knižnice z dôvodu rekonštrukcie podláh.

Najvyššie **tržby z poplatkov za knižničné činnosti** dosiahla Krajská knižnica v Žiline, a to 53 090 €, čo predstavuje 48,14 % z celkových tržieb za knižničné činnosti v kraji. Kysucká knižnica dosiahla tržby z poplatkov za knižničné činnosti v sume 15 324 €, čo predstavuje 13,90 %, Turčianska knižnica 19 416 €, čo je 17,60 %, Oravská knižnica A.H. získala na poplatkoch za knižničné činnosti 11 781 €, čo je 10,68 % a Liptovská knižnica G.F.B. 10 663 €, čo predstavuje 9,67 % z celkových tržieb za knižničné činnosti v Žilinskom kraji.

Regionálne knižnice a krajská knižnica pri prepočte **podielu tržieb z knižničnej činnosti na celkových príjmoch z hlavnej činnosti** danej knižnice dosiahli nasledovné hodnoty: Krajská knižnica v Žiline 8,55 %, Kysucká knižnica v Čadci 4,81 %, Liptovská knižnica G.F.B. v Liptovskom Mikuláši 4,22 %, Oravská knižnica A.H. v Dolnom Kubíne 5,15 % a Turčianska knižnica v Martine 4,96 %.

Každý rok všetky regionálne knižnice spracujú niekoľko projektov za účelom získania **mimorozpočtových zdrojov** na nákup knižničného fondu, techniky, ale aj na zabezpečenie širokej palety podujatí, ktoré knižnice organizujú. V sledovanom roku 2015 získali knižnice z grantového systému MK SR, miestnej samosprávy, z európskych zdrojov, ale aj od sponzorov a rôznych darcov mimorozpočtové prostriedky v celkovej sume 158 654 € (podrobnejšie členenie získaných mimorozpočtových zdrojov jednotlivých regionálnych knižníc a krajskej knižnice (viď.príl.č.7).

	Granty, dary, sponzorské a iné mimorozpočtové zdroje spolu	Percento z príjmov z hlavnej činnosti
Kysucká knižnica v Čadci	49 429 /vr.grantu z Úradu práce, soc.vecí a rodiny/	15,53 %
Oravská knižnica A.H. v Dolnom Kubíne	16 858	7,37 %
Liptovská knižnica G.F.B. v Liptovskom Mikuláši	14 657	5,79 %
Turčianska knižnica v Martine	33 191	8,47 %
Krajská knižnica v Žiline	44 519 /vr.grantu z Úradu práce, soc.vecí a rodiny/	7,17 %

Vo výnosoch z realizácie projektov cezhraničnej spolupráce v roku 2015 sú uvedené len finančné prostriedky, ktoré boli po úspešnom zrealizovaní a uzavretí projektu knižniciam refundované ešte z predchádzajúcich rokov.

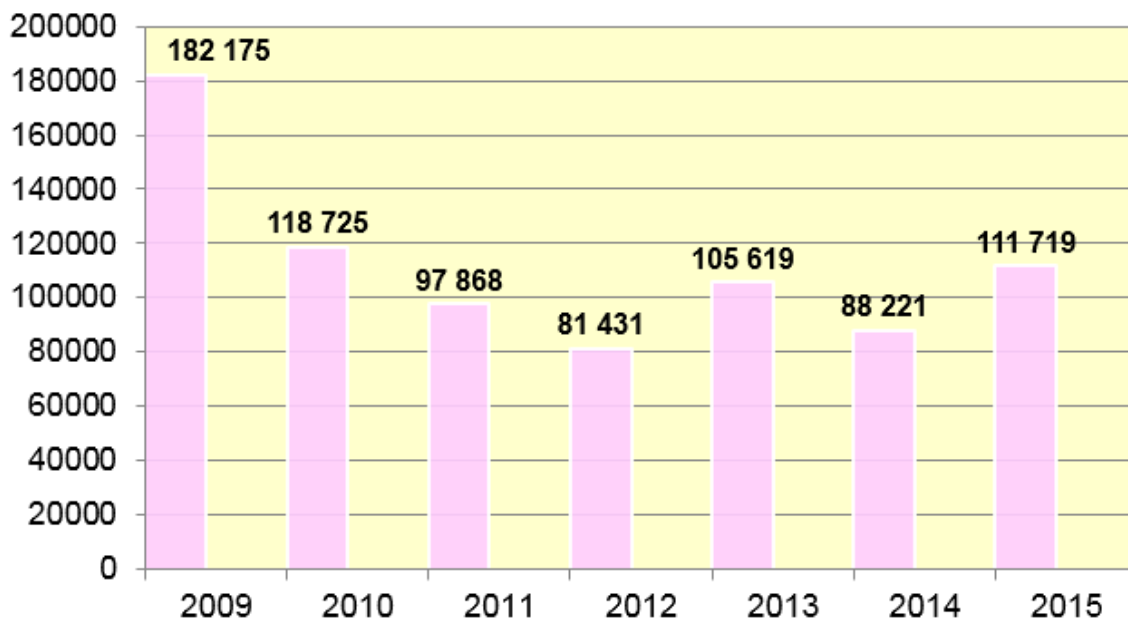
Zo štátneho rozpočtu prostredníctvom grantov a dotácií na akvizíciu, na nákup techniky, na realizáciu vzdelávacích, kultúrno-spoločenských podujatí, na edičnú činnosť a na vykrytie osobných nákladov zamestnancov v chránených dielňach získali regionálne knižnice 109 121 €, z toho z kapitoly MK SR 79 155 €.

Náklady, resp. výdavky na hlavnú činnosť medziročne vzrástli o 21 627 € (+ 1,18 %) a dosiahli výšku 1 839 789 €. Výrazný medziročný pokles výdavkov zaznamenala Krajská knižnica v Žiline – 24 666 € (- 3,92 %) a Kysucká knižnica v Čadci – 8 857 € (- 2,78 %). Ostatné knižnice zaznamenali nárast: Oravská knižnica A.H. + 33 715 € (+ 13,05 %), Liptovská knižnica G.F.B + 12 967 € (+ 5 %) a Turčianska knižnica + 8 468 (+ 2,08 %).

V roku 2015 boli knižniciam pridelené **kapitálové transfery** spolu vo výške 46 101 €. Z toho 39 101 € sa použilo na rekonštrukciu (výmena podláh na 1. a 2. podlaží Liptovskej knižnice G.F.B, rekonštrukcia kancelárskych priestorov na 3. podlaží Oravskej knižnice A.H. a výmena vonkajšej kanalizácie v Kysuckej knižnici v Čadci).

Po veľmi nízkom nákupe knižničného fondu v roku 2014, kedy okrem krajskej knižnice všetky regionálne knižnice zaznamenali zníženie prostriedkov na nákup fondu, bol rok 2015 na nákup KF priaznivejší. **Prostriedky na nákup knižničných fondov vzrástli o 23 498 € (+ 21,03 %)** a za celý kraj dosiahli sumu 111 719 €. Všetky knižnice zaznamenali nárast prostriedkov, najviac však Kysucká knižnica v Čadci, kde v roku 2014 bol výpadok prostriedkov na nákup fondu spôsobený neschválením grantu z MK SR, preto nárast u tejto knižnice v roku 2015 bol až 73 %-ný. V Oravskej knižnici A.H. bol nárast takmer 40 %-ný (+ 5 436 €), v Turčianskej knižnici bol tiež zaznamenaný až 28 %-ný nárast prostriedkov na nákup fondov (+ 6 278 €) a v Liptovskej knižnici G.F.B. 16,6%-ný nárast (+ 2 232 €). Najnižší nárast, len 3 %-ný (+ 1 183 €) zaznamenala Krajská knižnica v Žiline.

Finančné prostriedky na nákup knižničného fondu regionálnych knižníc Žilinského kraja 2009 – 2015 v €

V porovnaní s odporúčanými hodnotami na nákup knižničných fondov, schválenými MK SR ako štandard pre verejné knižnice, dosiahli jednotlivé regionálne knižnice kraja v roku 2015 nasledovné percentuálne plnenie:

	% - o plnenia štandardov Finančné prostriedky na nákup KF z rozpočtových zdrojov vrátane vlastných príjmov a grantov v €			% - o plnenia štandardov Finančné prostriedky na nákup KF len z rozpočtových zdrojov knižníc vrátane vlastných príjmov v €		
	štandard	skutočnosť	plnenie	štandard	skutočnosť	plnenie
Kysucká knižnica v Čadci	36 900	19 856	53,7 %	36 970	12 348	33,4 %
Oravská knižnica A.H. v D.Kubíne	29 140	13 752	47,2 %	29 140	6 222	21,4 %
Liptovská knižnica G.F.B. v L.Mikuláši	47 370	13 455	28,4 %	47 370	5 305	11,2 %
Turčianska knižnica v Martine	78 130	22 109	28,3 %	78 130	9 332	11,9 %
Krajská knižnica v Žiline	105 520	42 547	40,3 %	105 520	29 245	27,7 %

Celkové mimorozpočtové zdroje na nákup knižničných fondov boli v roku 2015 vyššie ako v roku 2014 o 4 917 (+10 %) a dosiahli čiastku 49 267 €. V roku 2015 to bolo 44,10 % z celkových nákladov vynaložených na nákup fondu. V jednotlivých knižniciach bol podiel mimorozpočtových prostriedkov na financovaní nákupu knižničných fondov nasledovný: v Kysuckej knižnici 37,81 %, v Oravskej knižnici A.H. bol podiel mimorozpočtových zdrojov na nákup fondu 54,76 %, v Liptovskej knižnici G.F.B., ktorej na nákup knižného fondu prispelo aj mesto 60,57 %, v Turčianskej knižnici bol podiel mimorozpočtových zdrojov na nákup knižničného fondu 57,79 %, keďže na nákup fondu prispelo aj mesto čiastkou 4 000 € a v Krajskej knižnici v Žiline bol podiel mimorozpočtových prostriedkov na nákup KF len 31,26 %.

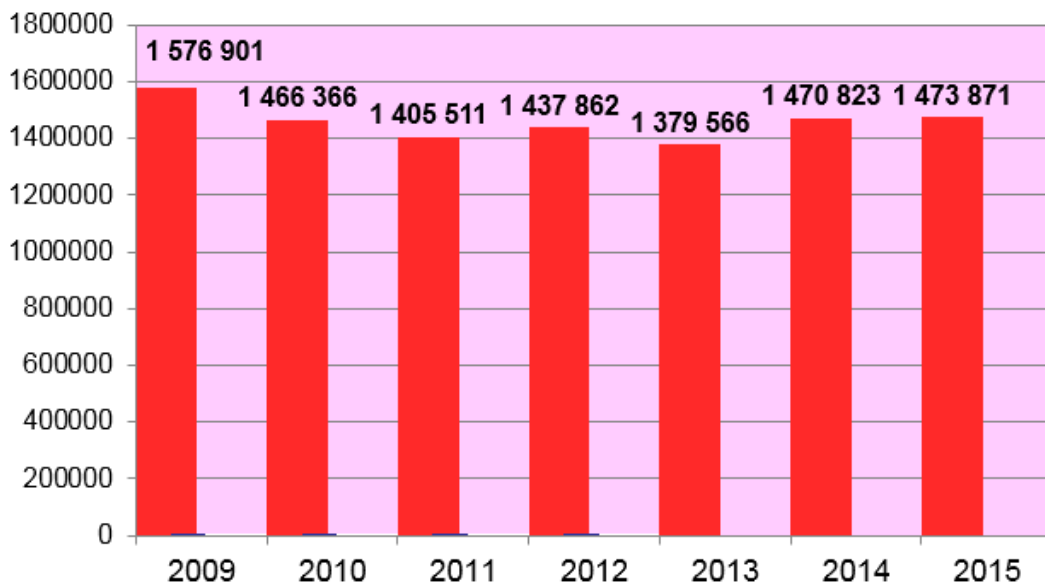
Celkové **osobné náklady regionálnych knižníc a krajskej knižnice** v roku 2015 dosiahli výšku 1 299 646 € a vzrástli o 4,97 %, t.j. o 64 608 €. Išlo o nárast prostriedkov z VÚC + 58 853 €, keďže v priebehu roka 2015 došlo k valorizácii plátov zamestnancov verejnej správy.

Nárast osobných nákladov bol z dôvodu valorizácie plátov zaznamenaný v každej knižnici. Najvyšší nárast bol zaznamenaný v Kysuckej knižnici + 17 816 €, z toho z VÚC + 16 147 a v Oravskej knižnici A.H. + 17 650 €, z prostriedkov VÚC + 12 354 €. V Krajskej knižnici v Žiline bol nárast osobných nákladov o 12 096 €, z prostriedkov VÚC + 12 915, v Liptovskej knižnici G.F.B. o +11 882, z prostriedkov VÚC + 13 123 a v Turčianskej knižnici + 5 164 €, z prostriedkov VÚC 4 314 €.

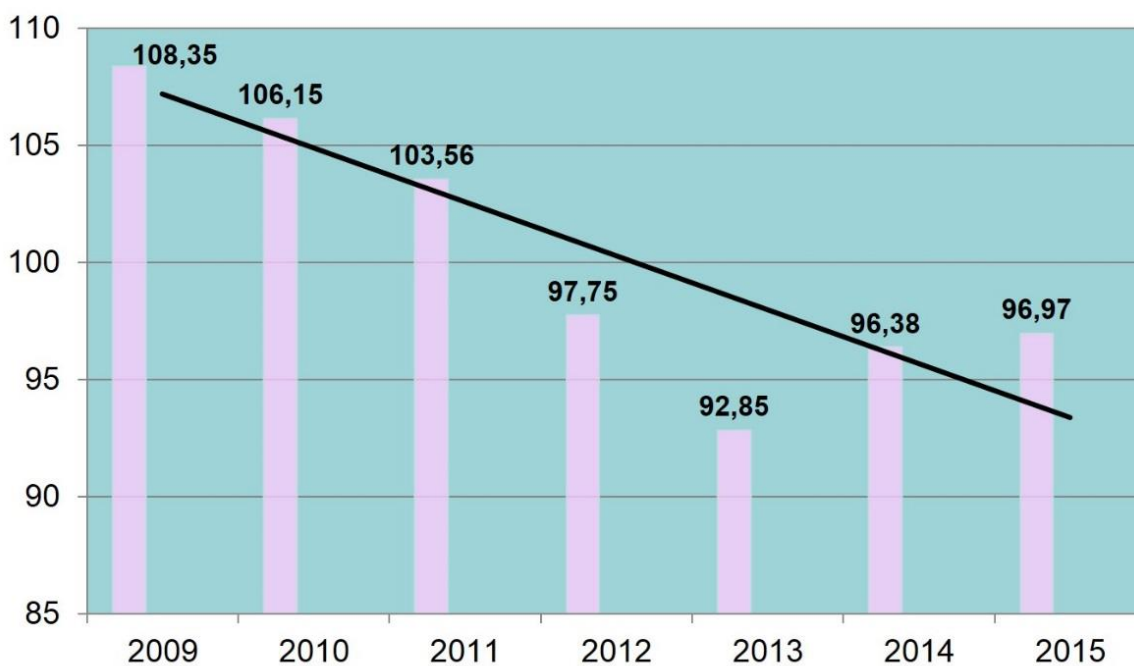
Priemerná mzda v regionálnych knižniciach v roku 2015

	Priemerná mzda spolu (vrátane riaditeľa)	Priemerná mzda spolu (vrátane riaditeľa) bez R
Kysucká knižnica v Čadci	617	635
Oravská knižnica A.H. v Dolnom Kubíne	599	644
Liptovská knižnica GFB v Lipt.Mikuláši	587	610
Turčianska knižnica v Martine	603	624
Krajská knižnica v Žiline	613	661

**Transfer zriaďovateľa ŽSK na činnosť regionálnych knižníc
a krajskej knižnice v r. 2009 - 2015**

**Počet zamestnancov vykonávajúcich knihovnícke činnosti.
Regionálne knižnice Žilinského kraja 2009-2015**

Názov: Analýza činnosti Krajskej knižnice v Žiline a regionálnych knižníc Žilinského samosprávneho kraja v roku 2015

Vydala: Krajská knižnica v Žiline

Zostavila a graficky upravila: Mgr. Božena Sobolová

Zodpovedná redaktorka: Mgr. Katarína Šušoliaková, riaditeľka Krajskej knižnice v Žiline

Rok vydania: 2016

Počet strán: 20 + graf. príloha

Počet výtlačkov: 10 ks

Vydané pre vnútornú potrebu regionálnych knižníc, Žilinského samosprávneho kraja a Krajskej knižnice v Žiline